

RSK DA v/Lyse Kraft DA
Konsernadvokat Martin Langvik

Sendt med e-post til: martin.langvik@lyse.no

Santa Cruz, 31. desember 2025

Sak nr.: 24-4752
Ansvarlig advokat: Magnus Dæhlin

MERKNADER TIL BREV VEDR. PRIVAT- OG EKSPROPRIASJONSRETTLIGE FORHOLD I HØRINGSUTTALELSE TIL VILKÅRSREVISJON OG O/U FOR RSK-KRAFTVERKENE

1. Innledning

Det vises til brev 4. juli 2025 hvor Røldal-Suldal Kraft DA v/Lyse Kraft DA (RSK) etterspør rettsgrunnlag for at Knut A. Haukelid, eier av Langesæhalline gnr. 92 bnr. 3 i Vinje kommune, Margit og Åse Hovelsrud, eiere av Halsen Nordre gnr. 130 bnr. 2 i Vinje kommune og Margit Sauro, eier av Myrekvæven gnr. 1 bnr. 4 i Bykle kommune, samlet benevnt grunneierne, innehar rettigheter til anleggsveien fra Sandvatnet til Holmavatnet nyter erstatningsrettslig vern.

I dette brevet redegjøres det for rettsgrunnlaget for de rettigheter grunneierne har til anleggsveien. Det tas forbehold om å komme tilbake med ytterligere merknader knyttet til grunneiernes erstatningsrettslige vern ved behov.

Grunneierne fremhever innledningsvis at veien inn til Holmavatnet er eneste mulige adkomstvei til hyttene som ligger rundt Holmavatnet. Veien er helt sentral i grunneiernes næringsvirksomhet og drift av eiendommene. Samtidig – i de korte periodene veien er åpen – utgjør den heller ikke noen nevneverdig barriere for villreinens trekk gjennom området, jf. bl.a. NaturRestaurering AS rapport 1. november 2025 side 59-60. Dersom RSK opprettholder forslaget om å fjerne anleggsveien fra Sandvatnet til Holmavatnet, er det høy sannsynlighet for at næringsvirksomheten på eiendommene må avvikles. På denne bakgrunn anmoder grunneierne om at forslaget trekkes.

2. Grunneiernes rettigheter til anleggsveien

2.1 Departementet og RSK har gitt grunneierne bruksrett til veien

Den etablerte anleggsveien mellom Sandvatnet og Holmavatnet skulle etter kgl.res. 21. desember 1962 – *Tillatelse til erverv og regulering i Røldal-Suldalvassdraget m.v.* konsesjonsvilkårene punkt 10 «stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anleggene». Konsesjonsvilkåret er i tråd med gjeldende lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 12 post 6. Tilsvarende bestemmelse finnes i gjeldende lov § 18.

Konsesjonsvilkåret ga dermed i utgangspunktet en rett for allmennheten til å benytte anleggsveien opp til Holmavatnet. Hvilken betydning allmennhetens rett har for grunneierens rettsstilling er oppsummert i Falkanger og Haagensen m.fl., *Vassdrags- og energirett*, (2002) side 374:

«I forhold til allmenhetens rettigheter stiller i prinsippet grunneier ikke i noen særklasse. Grunneier og konsesjonær kan ikke seg i mellom gjøre avtaler om bruk av veien som

begrenser eller fratar allmennheten dens rett etter konsesjonsvilkåret. Departementets eventuelle bestemmelse om stenging av veien vil også omfatte grunneier med mindre noe annet uttrykkelig er sagt fra departementets side.»

Synspunktet om at departementet har beslutningsmyndigheten harmonerer godt med skjønnsrettens konklusjoner i underskjønnet avhjemlet 18. april 1967. I skjønnet ble det av to av de daværende grunneierne rundt Holmavtanet, Olav Midtbø (gnr. 1 bnr. 4 i Bykle) og Knut Haukelid (gnr. 92 bnr. 3 i Vinje), lagt ned felles påstand om at eksproprianten skulle pålegges å etablere bom over anleggsveien til Holmavatnet, og at vedkommende grunneiere skulle få utlevert nøkler til bommen.

Skjønnsretten konkluderte med at kravet om bomming av veien ikke kunne tas til følge, og at dette spørsmålet var opp til departementet å avgjøre, jf. underskjønnet side 55:

«Skjønnsretten kan ikke finne at bomkravet kan tas tilfølge. [...] Veien berører ikke grunn eller rettigheter tilhørende Knut Haukelid og Olav Midtbø og skjønnsretten kan ikke se at de har noe rettslig grunnlag for sine krav.

Skjønnsretten finner allikevel – under forutsetningen av at departementet samtykker, et samtykke som det må bli de interesserte grunneieres sak å innhente – å burde pålegge eksproprianten å sette opp bom på veien, men vedlikeholdet av bommen må påligge grunneierne og rettighetshaverne i Holmevatn.»

Etter søknader 9. og 18. mars 1967, besluttet Olje- og energidepartementet å stenge veien. I søknadene var det stilt som forutsetning at grunneierne fikk utlevert nøkler til bommen, noe departementet og RSK tok til følge.

Etableringen av bom med påfølgende utlevering av nøkler til grunneierne må regnes som et stiftelsesgrunnlag for en særskilt bruksrett til anleggsveien som strekker seg lengre enn den retten allmennheten opprinnelig hadde etter konsesjonsvilkårene punkt 10.

Etterfølgende korrespondanse mellom departementet, RSK og grunneierne om utøvelsen av bomregimet bekrefter at det er stiftet en slik særskilt rett til fordel for grunneierne. Det vises til brev 18. januar 1982 fra Olje- og energidepartementet til grunneier Odd Kjos-Hansen hvor departementet delegerer til RSK adgang til å beslutte hvordan nøkkelregimet skal praktiseres for de grunneierne som har rettigheter til veien. Tilsvarende følger av brev 25. mai 1982 fra RSK til de respektive grunneierne rundt Holmavatnet, hvor det ble fastsatt nye regler for nøkler til bommen. I brevet er det fremhevet at reglene ble satt opp «for å tilgodese den næringsmessige driften av eiendommene».

At de aktuelle grunneierne har en særskilt bruksrett til anleggsveien, er også lagt til grunn i nyere korrespondanse fra desember 2017 mellom Hydro Energi AS og grunneier Odd Kjos-Hansen.

Basert på det ovennevnte er det klart at grunneierne har fått en særskilt bruksrett til anleggsveien som strekker seg lengre enn den allmennheten fikk etter konsesjonsvilkår punkt 10. Grunneierne har derfor en privatrettslig rett til å benytte anleggsveien. Det er således ikke tale om tålt bruk, slik RSK anfører.

2.2 Grunneierne har uansett utøvd en eksklusiv bruk av allemannsretten som nyter erstatningsrettslig vern

Subsidiært, dersom grunneierne mot formodning ikke skulle ha en særskilt bruksrett til anleggsveien, gjøres det gjeldende at grunneierne har utøvd sin rett i tråd med allemannsretten. Utøvelsen av allemannsretten har vært av en slik eksklusiv karakter at den nyter erstatningsrettslig vern.

Det vises til at Høyesterett har utviklet et erstatningsrettslig vern for inngrep i allemannsretten i de tilfeller hvor bruksutøvelsen «til en viss grad ha vært eksklusiv og i tillegg ha vært av vesentlig økonomisk betydning for bruksutøverne», jf. Rt. 1985 side 247.

Momentene for vurderingen som er fremhevet i rettspraksis kan oppsummeres slik:

- Bruksutøvelsen må ha vært langvarig,
- den må ha vært utøvd av en avgrenset krets av personer,
- den må ha tilknytning til eiendommens primærnæring, og
- det må kunne konstateres et økonomisk tap knyttet til bortfall av bruksutøvelsen,

De overnevnte momentene taler klart i retning av at grunneiernes utnyttelse av anleggsveien har vært av en slik eksklusiv karakter som grunneierne har basert sin næringsvirksomhet på at utøvelsen nyter ekspropriasjonsrettslig vern.

3. Konsekvensene av grunneiernes rettigheter til anleggsveien

Dersom RSK opprettholder forslaget om å nedlegge anleggsveien og dette blir fastsatt gjennom konsesjonsvilkår i vilkårsrevisjonen og/eller i ny konsesjon til opprustning og utvidelse av kraftverkene i Røldal-Suldal, vil dette innebære et tap av de rettigheter grunneierne har til anleggsveien. Dette rettighetstapet vil være et inngrep som gir grunneierne rett på erstatning etter ekspropriasjonsrettslige prinsipper.

Ekspropriasjonsvernet gjelder uavhengig av om grunneiernes utnyttelse av anleggsveien skjer med grunnlag i en privatrettslig bruksrett eller en eksklusiv utnyttelse av allemannsretten, jf. vassdragsreguleringsloven § 30 første ledd og oreigningslova § 24.

RSK plikter på denne bakgrunn å innta grunneiernes rettigheter til anleggsveien som en del av en fremtidig ekspropriasjonsprosess knyttet til erverv av grunn og rettigheter for gjennomføring av konsesjonsvilkår gitt i vilkårsrevisjonen og/eller ny konsesjon til opprustning og utvidelse av kraftverket.

Vennlig hilsen

Dæhlin Sand Advokatfirma AS

Mari Kjellevold Brygfeld
Advokat